

Розділ 1 МАКРОЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 338.242.4.025.2:658.562.3

Баланюк І.Ф., Сас Л.С.

ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В БІОЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ: ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У статті розкрито мету та форми державного регулювання інноваційної діяльності, в тому числі технологічного оновлення виробництва. Виокремлено та розглянуто напрями державного регулювання інноваційних технологічних процесів в біоекономіці країни на основі ґрунтового аналізу їх законодавчого забезпечення.

Ключові слова: державне регулювання, інноваційна діяльність, технологічне оновлення, законодавче забезпечення, економіка, технології.

Постановка проблеми. Технологічне оновлення виробництва як складова інноваційного розвитку підприємства, біоекономіки та економіки країни в цілому не може ефективно здійснюватись без належного державного регулювання, яке забезпечує прогрес виробництва і ґрунтується на впливі держави через її відповідні інститути на цей процес. Тому важливим є визначення мети, напрямів та форм державного регулювання інноваційної діяльності, в тому числі щодо технологічного оновлення виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики державного регулювання інноваційної та технологічної діяльності присвячені праці низки науковців. Зокрема К.А. Алексєєва розглядає напрями удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання інноваційної діяльності [1, с. 30-32]. Також аналізує напрями вдосконалення механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України у своїх працях Т.М. Вітренко-Хрустальова [2, с. 1-8]. А.С. Возний звертає увагу на державне регулювання сфери інновацій в цілому [3, с. 18-22]. Н.В. Філіпова розкриває механізм державного регулювання інноваційної діяльності [4, с. 1-6].

Однак питання визначення та конкретизації напрямів державного регулювання інноваційних процесів у сучасних умовах економіки та біоекономіки, зокрема щодо технологічного оновлення виробництва потребують детальнішого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є вивчення напрямів та форм державного регулювання інноваційних технологічних процесів у економіці та біоекономіці країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» [5] (ст. 3), головною метою державної інноваційної політики є «створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції».

Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [6] свідчить про наявність комплексного підходу держави до регулювання трансферу технологій в Україні. Законом означено основну мету державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій (ст. 12), яка формулюється як «забезпечення розвитку національного промислового і науково-технічного потенціалу, його ефективне використання для виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та забезпечення технологічності виробництва вітчизняної продукції з урахуванням світового досвіду, можливих соціально-економічних, технологічних і екологічних наслідків від застосування технологій та їх складових, сприяння розвитку виробництва, в

© **Баланюк Іван Федорович**, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ДВНЗ Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, e-mail: ifbalanjuk@gmail.com

Сас Людмила Степанівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ДВНЗ Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, sas_lyudmyla@ukr.net

якому використовуються новітні вітчизняні технології та їх складові».

На законодавчому рівні напрями державного регулювання інноваційної діяльності визначено ст. 6 Закону України «Про інноваційну діяльність» [5]. Сюди віднесено: визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та їхня підтримка; формування і реалізація інноваційних програм державного, галузевого, регіонального і місцевого рівнів; створення нормативно-правової бази з метою підтримки і стимулювання інноваційної діяльності; захист прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності; визначення економічних механізмів фінансової підтримки виконання інноваційних проектів та стимулювання фінансово-кредитних установ, що кредитують їх виконання; встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності; підтримка функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

Законодавчо визначено також форми державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [6] (ст. 13-18) ними вважаються: закордонне патентування, державна експертиза технологій; реєстрація технологій, створених або придбаних підприємствами державної форми власності; погодження ввезення в Україну технологій, придбання яких передбачається за бюджетні кошти; патентно-кон'юнктурні дослідження у сфері трансферу технологій.

Проаналізувавши можливі напрями державного регулювання у сфері інноваційної діяльності, зокрема технологічного оновлення виробництва, вважаємо за доцільне виокремити:

- нормативно-правове регулювання технологічного оновлення виробництва;
- керівництво, контроль і нагляд за інноваційною, в тому числі й технологічною діяльністю;
- визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;
- державна підтримка підприємницької діяльності, пов'язаної з інноваціями та технологічними нововведеннями;
- державний захист інноваційної технологічної діяльності;
- формування міжнародного співробітництва у сфері інноваційної діяльності.

Нормативно-правове регулювання технологічного оновлення виробництва. Важливе значення у здійсненні підприємствами технологічного оновлення виробництва має законодавче регулювання та забезпечення такої

діяльності. Перелік законодавчих документів, якими регламентується цей процес, відображений у законах України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [7] та «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [6].

Аналіз названих законодавчих документів дозволив визначити основні з них щодо регулювання технологічної діяльності підприємств. Це, зокрема: Конституція України, Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні».

Керівництво, контроль і нагляд за інноваційною, в тому числі технологічною, діяльністю. Суб'єктами, які здійснюють функції керівництва, контролю, нагляду, моніторингу та інформаційного забезпечення у сфері технологічного оновлення виробництва, відповідно до Господарського кодексу України [8] та законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [9], «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [6] виступають Верховна Рада України, Президент України, Кабінет міністрів України, центральні органи виконавчої влади, уповноважений орган з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, органи Національної академії наук України та галузевих академій наук у сфері трансферу технологій, а також установи та організації державної системи науково-технічної інформації.

Визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. На наш погляд, розгляд цього питання потребує вивчення державних програм економічного та соціального розвитку, адже відповідно до ст. 4 Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [10], показники прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку є орієнтиром для розроблення суб'єктами підприємницької діяльності власних прогнозів, планів, бізнес-планів та інших документів.

Пріоритетні напрями реалізуються шляхом формування та виконання державних цільових програм, державного замовлення, окремих інно-

ваційних проєктів, регіональних, місцевих інноваційних програм. Фінансування реалізації пріоритетних напрямів загальнодержавного і галузевого рівнів визначаються законом про Державний бюджет України на кожний рік.

Відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [7] (ст. 6) заходами для реалізації середньострокових пріоритетних напрямів є: розвиток інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, технологічних парків, наукових парків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, інноваційних кластерів, венчурних фондів тощо); першочерговий розгляд заявок на винаходи, що відповідають середньостроковим пріоритетним напрямам загальнодержавного рівня; пряме бюджетне фінансування та співфінансування; відшкодування відсоткових ставок за кредитами, отриманими суб'єктами господарювання у банках; часткова компенсація вартості виробництва продукції; кредити за рахунок коштів державного бюджету, кредити (позики) і гранти міжнародних фінансових організацій, залучених державою або під державні гарантії; субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам; податкові, митні та валютні преференції. Зазначеним законом також визначено, що одним із стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні є технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу.

Державна підтримка підприємницької діяльності, пов'язаної з інноваціями та технологічними нововведеннями. Конституцією України [11] (ст. 42) визначено, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, а також (ст. 41) встановлено право кожної особи володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної творчої діяльності. Таким чином, кожен громадянин України має право займатися підприємницькою діяльністю, в тому числі інноваційною, і, відповідно, впроваджувати нові технології.

Згідно зі ст. 48 Господарського кодексу України [8], державна підтримка підприємництва, поряд з іншими заходами, передбачає стимулювання модернізації технології, інноваційної діяльності, освоєння підприємцями нових видів продукції та послуг. У свою чергу, обов'язком суб'єктів господарювання щодо використання природних ресурсів є «ефективно і економно використовувати природні ресурси на основі застосування новітніх технологій у виробничій діяльності» (ст. 153 Господарського кодексу України).

Відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [12] (ст. 4) до основних напрямів державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні віднесено «впровадження механізмів сприяння та сти-мулювання до використання у виробництві суб'єк-тами малого і середнього підприємництва новітніх технологій, а також технологій, які забезпечують підвищення якості товарів (робіт, послуг)».

Вивчення положень Господарського кодексу України [8], Податкового кодексу України [13], законів «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [12], «Про інноваційну діяльність» [5], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [7], «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [14], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [9] дозволило серед напрямів державної підтримки підприємницької діяльності, пов'язаної з інноваціями та технологічними нововведеннями виокремити: інфраструктурну підтримку; фінансову підтримку; підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки та промислового виробництва; підготовку та підвищення кваліфікації кадрів; інформаційну підтримку; забезпечення спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків; підтримку наукової та науково-технічної діяльності.

Державний захист інноваційної технологічної діяльності. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [15] «результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології» вважається винаходом. За результатами кваліфікаційної експертизи (на новизну, винахідницький рівень, промислову придатність) оформлення заявки на винахід, можна отримати патент, що засвідчує право власності на винахід.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [15], об'єкту винаходу (корисній моделі), що представлений у вигляді продукту (пристрою, речовини, штаму мікроорганізму, культури клітин рослини і тварини тощо) або процесу (способу), а також нового застосування відомого продукту чи процесу, може бути надана правова охорона.

Законодавством України передбачено захист прав на знаки для товарів і послуг (відповідно до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [16]), а також заходи щодо

захисту економічної конкуренції суб'єктів господарювання (відповідно до законів України «Про захист економічної конкуренції» [17], «Про захист від недобросовісної конкуренції» [18]).

Господарським кодексом України [8] (ст. 40) та Законом України «Про захист економічної конкуренції» [17] (ст. 53) також передбачена неможливість проведення примусового поділу суб'єкта господарювання у разі наявності тісного технологічного зв'язку підприємств, структурних підрозділів чи структурних одиниць. Крім цього, у Господарським кодексом України [8] визначено, що оренда структурних підрозділів підприємств не повинна порушувати технологічну єдність підприємства (ст. 283).

Відомості, пов'язані з виробництвом та технологією, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею (відповідно до ст. 36 Господарського кодексу України [8]).

Відповідно до заходів щодо захисту економічної конкуренції в галузі зовнішньоекономічної діяльності (ст. 20 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [19]) передбачено, що експорт та імпорт «технологій, устаткування, установок, спеціальних неядерних матеріалів та пов'язаних з ними послуг, джерел іонізуючого випромінювання, а також інших видів продукції, технологій і послуг, які в даний час використовуються при створенні озброєнь і військової техніки або становлять державну таємницю України», здійснюється виключно уповноваженими Україною як державою суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Формування міжнародного співробітництва у сфері інноваційної діяльності. Серед видів зовнішньоекономічної діяльності (наукова, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами

господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі) вагомим місцем належить також науково-технічній діяльності відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [19].

Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [6] (ст. 5) визначено напрями міжнародного співробітництва України у сфері трансферу технологій, зокрема: укладення двосторонніх і багатосторонніх міжнародних договорів України щодо науково-технічного, технологічного, інвестиційного співробітництва і кооперації; залучення інвестицій у науково-технічний комплекс України; сприяння запровадженню в Україні міжнародних стандартів, зокрема стандартів системи управління якістю; передачу технологій у рамках науково-технічної і виробничої кооперації та інвестиційного співробітництва; забезпечення участі вітчизняних підприємств, наукових установ, організацій та вищих навчальних закладів у міжнародних виставках та ярмарках високотехнологічної продукції і технологій; участь у розвитку вітчизняних сегментів міжнародних інформаційних і комунікаційних систем з питань інтелектуальної власності та трансферу технологій.

Висновки. Державне регулювання технологічного оновлення виробництва здійснюється системно у різних напрямках. Порядок такого регулювання закріплений низкою нормативних законодавчих документів. Таким чином, державне регулювання технологічного оновлення виробництва є сукупністю заходів держави, спрямованих на забезпечення необхідних умов для здійснення цього процесу і представлене набором інструментів у вигляді відповідних нормативних документів, які встановлюють вимоги до нього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева К.А. Удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання інноваційної діяльності / К.А. Алексеева // Економіка та держава. – 2008. – № 9. – С. 30 – 32.
2. Вітренко-Хрустальова Т.М. Напрями вдосконалення механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки / Т.М. Вітренко-Хрустальова // Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку. – 2013. С. 1 – 8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2013-3/doc/2/07.pdf>
3. Возний А.С. Державне регулювання сфери інновацій // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №5. – С. 18 – 22.
4. Філіпова Н.В. Механізм державного регулювання інноваційної діяльності / Н. В. Філіпова. – С. 1–6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.stu.cn.ua/jspui/bitstream/123456789/7731/1/6.pdf>.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
6. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.
7. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 № 3715-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

8. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
9. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
10. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 № 1602-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.
11. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>.
12. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
13. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
14. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 № 991-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
15. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
16. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 № 3689-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
17. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
18. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 № 236/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236/>.
19. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

REFERENCES

1. Aleksyeyeva, K. A. (2008). Udoskonalennya orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu derzhavnoho rehulyuvannya innovatsiynoyi diyal'nosti / K. A. Aleksyeyeva // *Ekonomika ta derzhava*. [Improvement of organizational and economic mechanism of government control of innovative activity], *Ekonomika ta derzhava*, no. 9, pp. 30 – 32. [in Ukrainian].
2. Vitrenko-Khrustal'ova, T.M. (2013). Napryamy vdoskonalennya mekhanizmu derzhavnoho rehulyuvannya innovatsiynoho rozvytku ekonomiky [Directions of perfection of mechanism of government control of innovative development of economy] / T. M. Vitrenko-Khrustal'ova // *Derzhavne rehulyuvannya protsesiv ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku*. P. 1–8. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2013-3/doc/2/07.pdf> (access date May 15, 2017). [in Ukrainian].
3. Voznyi, A. S. (2008). Derzhavne rehulyuvannya sfery innovatsiy [Government control of the sphere of innovations] // *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini*. – № 5. pp. 18-22.
4. Filipova, N. V. (2017). Mekhanizm derzhavnoho rehulyuvannya innovatsiynoyi diyal'nosti [Mechanism of government control of innovative activity] / N. V. Filipova. P. 1–6. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ir.stu.cn.ua/jspui/bitstream/123456789/7731/1/6.pdf>. pp. 1-6, available at: <http://ir.stu.cn.ua/jspui/bitstream/123456789/7731/1/6.pdf> (access date May 16, 2017). [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrayiny “Pro innovatsiynu diyal'nist” vid 04.07.2002 № 40-IV. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine “On innovative activity”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (access date May 18, 2017). [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrayiny “Pro derzhavne rehulyuvannya diyal'nosti u sferi transferu tekhnolohiy” vid 14.09.2006 № 143-V [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/143-16>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), The Law of Ukraine “On government control of ctivity in the field of the transfer of technologies”], available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/143-16> (access date May 18, 2017). [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrayiny “Pro prioryetni napryamy innovatsiynoyi diyal'nosti v Ukrayini” vid 08.09.2011 № 3715-VI. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine “On priority directions of innovative activity in Ukraine”], available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (access date May 19, 2017). [in Ukrainian].
8. Hospodars'kyi kodeks Ukrayiny vid 16.01.2003 № 436-IV. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Commercial code of Ukraine], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (access date May 19, 2017). [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrayiny “Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diyal'nist” vid 26.11.2015 № 848-VIII. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “On scientific and scientific and technical activity”], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (access date May 19, 2017). [in Ukrainian].

10. Zakon Ukrainy "Pro derzhavne prohnozuvannya ta rozroblennya proqram ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrainy" vid 23.03.2000 № 1602-III. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "On state forecasting activity and working out program of economic and social development of Ukraine"], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14> (access date May 20, 2017). [in Ukrainian].
11. Konstytutsiya Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), Constitution of Ukraine], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/> (access date May 14, 2017). [in Ukrainian].
12. Zakon Ukrainy "Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i seredn'oho pidpryyemnytstva v Ukraini" vid 22.03.2012 № 4618-VI. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "On development and state support of small and middle enterprise in Ukraine"], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (access date May 20, 2017). [in Ukrainian].
13. Podatkovyy kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), Tax code of Ukraine], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (access date May 22, 2017). [in Ukrainian].
14. Zakon Ukrainy "Pro spetsial'nyy rezhym innovatsiynoyi diyal'nosti tekhnolohichnykh parkiv" vid 16.07.1999 № 991-XIV. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On the special conditions of innovative activity of technological parks"], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14> (access date May 22, 2017). [in Ukrainian].
15. Zakon Ukrainy "Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli" vid 15.12.1993 № 3687-XII. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine "On the guard of rights on inventions and useful models"], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12> (access date May 20, 2017). [in Ukrainian].
16. Zakon Ukrainy "Pro okhoronu prav na znaky dlya tovariv i posluh" vid 15.12.1993 № 3689-XII. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine "On the guard of rights on signs for commodities and services"], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12> (access date May 23, 2017). [in Ukrainian].
17. Zakon Ukrainy "Pro zakhyst ekonomichnoyi konkurentsii" vid 11.01.2001 № 2210-III. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On defence of economic competition"], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (access date May 23, 2017). [in Ukrainian].
18. Zakon Ukrainy "Pro zakhyst vid nedobrosovisnoyi konkurentsii" vid 07.06.1996 № 236/96-VR. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236/>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "On protecting from an unfair competition"], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236/> (access date May 24, 2017).
19. Zakon Ukrainy "Pro zovnishn'oeconomichnu diyal'nist'" vid 16.04.1991 № 959-XII. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>. [The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "On foreign economic activity"], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (access date May 24, 2017). [in Ukrainian].

Одержано 22.02.2017 р.